

AZ ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK KIALAKÍTÁSA ÉS KIELÉGÍTÉSE —
KÖNYV SEGÍTSÉGÉVEL

Ma már alig-alig léteznek, még hallani is csak elvéve lehet, polihisztorokról. Ritka kivétel a magas korú erdélyi tudós, Kós Károly, s egyre kevesebb sokoldalú tudóssal enciklopédikus műveltségű emberrel találkozunk. S ez természetes, hisz egy-egy tudományág önmagában is oly gazdag, hogy annak elsajátítása, ill. továbbfejlesztése is kiemelkedő teljesítmény, nemhogy még esetleg nem is rokontudományok megismerése, gazdagítása.

Nem véletlen, hogy a pedagógiában is szinte követelménnyé vált az utóbbi időben a speciális érdeklődés kielégítése. Ez a feladat komoly nehézségek elé állítja a pedagógust: hogyan lehet viszonylag pontosan megállapítani, hogy mi érdeklí legjobban egy-egy tanítványát, mihez van legtöbb adottsága, hajlama és kedve, mi az, ami a legtöbb sikerhez, örömhöz, tehát boldogsághoz is, juttathatja. S ha már ezt sikerült megállapítani, hogyan fejlessze ezt a képességet a gyermekben?! Ebben a munkájukban sok segítséget nyújtanak a könyvek. Nem is érthet a pedagógus sem minden tudományhoz, tehát nem adhat eléggé kimerítő választ a kérdező, hozzáforduló tanítványának, s bár megfelelő szaknarrához irányíthat az osztályfőnök, mozgalmi vezető, mégis helyes és jó, ha más módon is az érdeklődő segítségére siet, nevezetesen megfelelő könyvet ajánl neki, vagy ad a kezébe.

Az alábbiakban egy 1968-ban indult sorozatra ilyen szempontból hívjuk fel a figyelmet.

A sorozat címe eredetileg az volt: Kézikönyv úttörőknek, azután módosult Természetbúvárok könyvespolcára, s bár ez nagyon megközelíti a valóságot, teljesen mégsem fedi, hisz nemcsak természettudományos témákkal foglalkozik a sorozat, bár döntő mértékben ezzel, de más területekre is elkalandozik.

Úgy véljük, minden mai gyereket érdekel — különösen fiukat — két cikkgyűjtemény: „Élet más bolygókon” és „A Hold kapujában”. Beszédese címek, a téma nem is szorulna további magyarázatra, a tartalomról azonban mégis érdemes még szólni.

Sokat foglalkoztatja az embereket az a kérdés, hogy van-e élet a Földön kívül, léteznek-e értelmes lények a világegyetem valamelyik másik bolygóján? S ha igen, hogy lehetne velük felvenni a kapcsolatot? Milyen módon tudnánk hírt adni nekik magunkról, illetve hogyan szerezhetnénk hírt róluk? Megannyi izgalmas, napjainkra jellemző probléma — ezekre próbál feleletet adni az „Élet más bolygókon” c. kötet. A cikkek írói napjaink ismert tudósai: Horti József, Kulin György, Sinka József és mások. Az általános érdeklődésen túl a csillagászat, tá-

gabb értelemben véve a kémia, fizika, biológia iránt érdeklődő tanulók/figyelmét érdemes felhívni rá, de még a történelem „megszállottjai” is sok érdekességre bukkanak pl. az ember megjelenésével, az élet kialakulásával és fejlődésével kapcsolatban.

„A Hold kapujában” cím valóban a legfontosabbat árulja el a könyvről: az űrkutatásról szól az első ember Holdra szállásáig, 1969 júliusáig. Ha űrkutatásról esik szó, rendszerint az utóbbi évtizedek eredményeire gondol az ember — helytelenül. Hiszen századunk eredményei nem jöhettek volna létre Kepler és Newton munkássága, Ciolkovszkij, és mások úttörő, bátor kezdeményezései nélkül. Így hát róluk is olvashatunk ebben a kötetben. S bár a könyv fő témája az űrkutatás, a fizika iránt érdeklődőkön kívül a biológiával, kémiával és természetesen a csillagászzal szívesen foglalkozóknak is jó szívvel ajánlhatjuk. Továbbá mindazoknak a gyerekeknek, akik akár csak titokban is, űrhajósok szeretnének lenni, hisz az „Ember a világűrben” c. fejezet az űrhajósok kiválasztásáról, képzéséről, a rájuk váró feladatokról számol be.

Külön érdekessége a kötetnek az „Űrhajósok arcképcsarnoka” c. képösszeállítás és „A mesterséges égitestek kivonatos jegyzéke” c. összeállítás.

Gyermekeink jobban ismerik már kisiskolás, sőt óvodás korukban az autótípusokat, mint mondjuk a futballisták nevét, pedig ez igazán nagy szó. Szívesen és örömmel veszik kézbe Sztuka Emil: Nagy autósönyv c. művét. A szerző elmondja az autó kialakulásának történetét, fejlődését és a várható autótípusokat. Ezen túl megismerkedhetnek az autó működésével, főbb alkatrészeivel — s ez már jelentős a fizika tanulás szempontjából is. A kötet vonzerejét az autó mestereiről, híres versenyzőkről szóló érdekes történetek fokozzák. Itt még a közlekedési ismeretek is érdekesítő olvasmányvá válnak, nem utolsósorban a korszerű közlekedést, utakat, közlekedés-irányítást bemutató képek miatt. A képekről még annyit: az 1894-es Peugeot és más „régiségek” színes képe mellett napjaink legmodernebb kocsitípusai és versenyautói, s még csak a fantáziában létező csodaautók rajzai is megtalálhatók.

A fizika iránt érdeklődést mutató tanulók sok hasznát vehetik, és bizonyára örömeiket lelik Lukács—Péter—Tarján: Tarkabarka fizika c. könyvben. Napjainkban soha nem látott mértékben fejlődik ez a tudományág és alkalmazása, a technika. Az ismert és neves pedagógusszerzők játékos, tarkabarka ötletekkel segítik kibővíteni

az iskolában megszerezhető fizika-ismereteket. A következő nagy fejezetekben — Mechanika; Folyadékok; Gázok; Hőtan; Hangtan; Fénytán; Mágneség; Elektromosság — mondják el a tudományág legérdekesebb, legfontosabb és legújabb eredményeit. Mert hogy izgalmas ez a tudomány, azt néhány, a kötetben is felvetett kérdés bizonyítja: Lehet-e tüzet tüzellel oltani? Lehet-e forró a jég? Miért nem zuhan le a mesterséges hold? Hogyan lehet a napsugarakat munkára fogni? Hogyan lehet halászni hanghullámokkal? Miért látjuk az eget kéknek? Mikor nem török el a tojás? És sorolhatnánk sokáig, de ennyiből is látszik, hogy az első hallásra nehéz elméleti problémákat érdekes, gyakorlati példákon keresztül magyarázzák, értetik meg a szerzők az ifjú „tudós jelöltekkel”.

A biológiai pályára készülőknek is szolgál néhány „csemegével” a sorozat.

Holdas Sándor: Különös vadászlat c. könyve bemutatja az állatok domesztikációjának történetét, szerepüket az ember életében. A szerző így vall könyvéről: „Könyvünket arra szántuk, hogy az iskolai tanulmányokat kiegészítő, szórakoztató olvasmányt adjunk az érdeklődők kezébe, vigyázza arra, hogy a tudományosság igényeinek is megfeleljünk. „Mindkét célkitűzését maradéktalanul megvalósította: szórakoztatva tanít könyvével. Nemcsak a »speciális érdeklődésű« gyermekeknek érdemes a kezébe adni, de nagyon jól használható segédkönyvnek az állattan tanításánál, mert valóban olvasmányosan, történetekbe ágyazva ír az állatok táplálkozásáról, szokásairól, »tulajdonságaikról,« ház körüli tartásukról, tanácsot ad az akvárium, terrárium és én inszektárium elkészítéséhez is.

Frenyó Vilmos: Rejtelmes-e a növényi élet? — kérdezi könyve címében, s a továbbiakban megadja a maga által feltett kérdésre a választ: nem, ki lehet kutatni titkait. Mert titkai vannak: pl. Miért csukódik össze érintésre a mimóza levele, hisz sem idegei, sem izmai nincsenek? Miért táplálkozik számos virág rovarokkal? Hogyan állít elő vitaminokat és cukrokat a növény napsugárból, talajból és levegőből? Hogyan öntözik önmagukat bizonyos növények? A szépséges virágú Victoria regia levelei igazi tujaként is szolgálhat az embernek — leginkább

az Amazonász mocsaraiban, s ki hinné, hogy a Rafflesia virága 1 m átmérőjű és 8 kg súlyú?! Csupa-csupa érdekesség, mind jó arra — ismeretek bővítésén túl —, hogy fokozza a növényvilág iránti érdeklődést, felkeltse a vágyat a „kis botanikusok”-ban tudásuk további kiegészítésére.

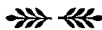
Koroknay István: Az állatok nagy képeskönyve c. munkájában a Földön élő mintegy másfél millió állatfaj reprezentáns képviselőit mutatja be. Közel kétszáz legérdekesebb állat életmódjával, harcaival, násztáncáival, vándorlásával ismertet meg. Ír arról is, hogy milyen mérgeket, milyen szerszámokat használnak az állatok, hogyan beszélgetnek, meddig élnek, bemutatja az „állatművészeket” is. A tudományág fejlődésének felvázolása mellett megismertet az emberrel, mint az állatok legnagyobb ellenségével és legjobb barátjával. A mintegy 1300 címszavas névmutató e gazdag világban segít eligazodni, a sok kép, illusztráció pedig soha nem látott állatokkal ismertet meg.

A könyv elolvasása után mindenki megkedveli az állatvilágot, szívesen tanulmányozza, átlapozása is kedvet csinál ahhoz, hogy komolyabban, mélyebben foglalkozunk a tárggyal.

A sorozat legutóbb megjelent kötete a nyelvek és a nyelvtanulást kedvelőknek jelent nagy szerű élményt. Tótfalusi István: Babel örökében c. könyvében a nyelvek keletkezéséről — kialakulásukról, fejlődésükről, ill. történetükről ír nagyon érdekesen. Hogyan állapítjuk meg a nyelvek rokonságát? Nyelv szépségverseny! Hány nyelv van a világon? Nyelvek élete és halála! A nyelvek anatómiája! Hogyan tanuljunk nyelveket? A mesterséges nyelvekről. Hogyan beszélnek majd ük-ükunokáink? Ilyen és hasonló témákkal foglalkozik a könyv, s biztos állíthatjuk, nemcsak a lendő nyelvészeknek érdekes olvasmány, de a történelmet kedvelőknek is, és mindenkinek, aki egy picit is érzi, hogy hazafias érzésből is kötelessége anyanyelvét jól ismerni.

Okos könyvek, hasznos könyvek, érdekes könyvek. A pedagógusok legjobb segítőtársai, az érdeklődő gyerekek biztos támpontjai, forrásai. Használjuk őket!

Vörös Károlyné

A TANULÓI ÉRTÉKELÉS KORSZERŰ MÓDSZERE

(Erlebach—Hoff—Ihlefeld—Zehner: Schülerbeurteilung. Stark veränderte Nachauflage. Volk und Wissen Volkseigener Verlag Berlin, 1972. 279 p.)

A Potsdami Pedagógiai Főiskola Pszichológiai Részlegének munkacsoportja Zehner professzor vezetésével kiemelkedő munkát végez évek óta a gyermeki személyiség megismerése, és a tan-

ulók értékelése terén. Jelen munkájuk monografikus összefoglalása újabban elért eredményeknek. Ebben a minőségben megítélésünk szerint igen jelentős alkotás.

A könyv arra vállalkozik, hogy a tanulók értékelésének, „megítélésének” elvi és gyakorlati kérdéseit követhető nyelven tárja a gyakorló pedagógusok, a kutatók és a pedagógusjelöltek elé.

A bevezető fejezetek a tanulói értékelés helyével, jelentőségével, történetével és szerepével foglalkoznak. Kiemelik e funkció jelentőségét a szocialista iskolarendszer gyakorlati tevékenységében. Véleményük szerint a tanulók megfigyelését követheti a tanulók értékelése. Ez az értékelés a pszichodiagnosztika sajátos területének tekinthető.

Mind az egyéni, mind a tanulói kollektíva megítélése felfogásuk szerint szociálpszichológiai és személyiségpszichológiai aspektusú. Találó az a megjegyzésük, hogy csakis a tevékenység során, a strukturális és a fejlődéslélektani tényezők figyelembevételével készíthető el a tanulók helyes értékelése.

A tanulók ezen értékelését a szerzők a képzési és nevelési folyamat szerves részének tartják, figyelembe véve azt, hogy a pszichikus tényezők mindig magában, a tevékenységben és a közösségben fejlődnek. A személyiség és a kollektíva közötti kölcsönös kapcsolat áll fenn, amelynek motívumait gondosan megfigyelve és befolyásolva a tanulók fejlődésének aktív előmozdítói lehetünk.

A tanulmány külön érdeme metodikai fejezete. A szerzők az egyes pszichikus funkciók

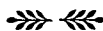
és sajátosságok megismerésének sokoldalú, gazdag módszertanát tárják fel. Szinte minden lépést gondos, gyakorlati elemzéssel demonstrálnak.

A gazdag anyagból kiemeljük azt a megállapítást — amely egyben a Német Demokratikus Köztársaság minisztériumi utasításává vált —, hogy a jegyek önmagában nem tükrözik eléggé a tanulók fejlődésének menetét, még kevésbé a prognosztikus célokat, ezért írásos véleményre és értékelésre is szükség van. Mind a szövegben, mind pedig függetlenül gyanánt a részletes esetismertetéseknel mintákat olvashatunk az ilyen módon megalapozott értékelésekre.

A kötet bőséges példát nyújt a pedagógusok által vezetett tanulói megfigyelésre, s elvezet bennünket ezek forrásaihoz, az iskola mellett a szülői ház, az ifjúsági mozgalom és általában az iskolán kívüli élet területeire.

Pedagógusképzésünkben központi helyet foglal el a tanulói személyiség megismerésének és a helyes értékelésnek elmélete és gyakorlata. A pszichológiai és a pedagógiai szaksajtót, a kutatókat is élénken foglalkoztatja e kérdés-csoport. Zehner professzor és munkatársainak immár iskolát teremtő tevékenysége a magyar kutatás és gyakorlat, valamint a pedagógusképzés ügyét is szolgálja. A könyv tanulmányozását és mielőbbi magyar megjelenését igen kívánatosnak tartjuk.

Dr. Geréb György

Móra Ferenc:

A HATRONGYOSI KAKASOK (Állatmesék)

Móra gyermekíráseit mutatja be az induló sorozat, amelynek első kötete jelent meg.

Móra Ferenc értő figyelemmel és nagy szeretettel fordult az állatokhoz, négy lábú, szárnyas vagy zümmögő barátainkhoz, és hol bűbájos mesét, hol tanulságos ismereteket mond róluk írásaiban.

A kötetben sok-sok eddig is ismert, kedves, bájos mesét találunk az olvasók, de találunk számos olyan mesét is, amelyek eddig korabeli újságok, hetilapok oldalain húzódtak és most jelennek meg először könyvben.

Saját kutatási anyagának felhasználásával a meséket Madácsy László válogatta.

Reich Károly gazdag illusztrációi méltó kísérei Móra írásainak.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973.)

